

Advies over de Sociale Agenda van de provincie Utrecht

29 juni 2020

Samenvatting

De PCL vindt het positief dat de provincie een Sociale Agenda gaat opstellen en met een “sociale bril” naar alle beleidsterreinen wil kijken. Met dit advies levert de PCL input voor deze agenda. De PCL vraagt de provincie in dit advies het waarom en waartoe van de Sociale Agenda duidelijk te maken en de werking van de sociale bril te concretiseren. Wij adviseren de provincie om de focus te leggen op drie ambities: toegankelijkheid, inclusiviteit en participatie. Ter concretisering van de sociale bril biedt de PCL een checklist aan. Deze checklist bevat de volgende punten:

1. Verantwoordelijkheid bij ambtelijke opdrachtgevers en programmaleiders
2. Doorlichting huidige werkwijze en programma's
3. Doelen op maat per programma
4. Bestaande en nieuwe instrumenten
5. Data en verhalen verzamelen
6. Periodieke rapportage

Bij wijze van voorbeeld werkt de PCL de sociale bril uit voor de thema's energietransitie/klimaatadaptatie en vervoer.

Advies

De PCL juicht de ambitie van GS om een Sociale Agenda op te stellen van harte toe. Tijdens de presentatie aan PS op 22 april 2020 werd de keuze van GS toegelicht om de primaire focus te leggen op de zogenaamde sociale bril: "Zorgdragen dat de Provincie Utrecht vanuit de huidige werkwijze en bestaande beleidsvelden aandacht heeft voor sociale aspecten."

Deze keuze kon op instemming van vrijwel alle fracties in PS rekenen en dat begrijpen en onderschrijven wij. Het is een behapbare en veilige keuze, die van verschillende fracties kwalificaties als 'herkenbaar' en 'is vanzelfsprekend' meekreeg.

Wij zijn ervan overtuigd dat het College van GS serieus werk wil maken van de Sociale Agenda. Daarom dragen we met dit advies graag een aantal vragen en aanscherpingen aan om waarde en impact van de provinciale Sociale Agenda te versterken.

Maak het waarom en waartoe van de Sociale Agenda duidelijk

Sinds de kerntakendiscussie in 2011 en de decentralisatie van het sociaal beleid naar de gemeenten in 2015 kent de provincie geen beleidsterrein of programma dat zich onderscheidt met het bijvoeglijk naamwoord sociaal. Allerwege leek er overeenstemming te bestaan dat de provincie zich vooral om de fysieke aspecten van de leefomgeving te bekommeren had. Sociaal beleid leek een thema dat vooral bij gemeenten en organisaties en instituties in het (semi)publieke domein ondergebracht was. Het besef dat de kwaliteit van de leefomgeving ook sociale aspecten heeft, is nooit helemaal weg geweest, maar was op zijn minst minder scherp in beeld en kreeg zeker geen prioriteit.

Maar natuurlijk heeft elke ruimtelijke ingreep en elke ruimtelijke beslissing ook sociale effecten. Wie profiteert van maatregelen, wie niet? Wat zijn de effecten van beleid op de ene of de andere maatschappelijke groepering? Bouwen we aan een ongedeelde provincie of een provincie met grote maatschappelijke verschillen? Daarom zijn wij blij dat dit college van GS expliciet een Sociale Agenda hanteert: dat geeft de mogelijkheid om actief te sturen op de sociale aspecten van het door de provincie gevoerde beleid.

- Graag zien wij een heldere onderbouwing terug in de Sociale Agenda: waarom en waartoe hanteert de provincie een Sociale Agenda? Hierbij hoort ook een beeld van de huidige situatie in de provincie: waar is met name sprake van verbeterbare sociale situaties, waar staat het er goed voor?

In het coalitie akkoord wordt de ambitie als volgt verwoord: “In 2020 stellen we een Sociale Agenda op om veerkracht, inclusiviteit, participatie en acceptatie van kwetsbare groepen te versterken en eenzaamheid, discriminatie en laaggeletterdheid te bestrijden. Nabijheid en toegankelijkheid van onderwijs en zorg zijn essentieel. In de Sociale Agenda maken we concreet verbinding met alle beleidsterreinen van de provincie.”

- Wij nodigen de provincie uit, te expliciteren wat wordt verstaan onder de begrippen veerkracht, inclusiviteit, participatie en acceptatie van kwetsbare groepen. En te concretiseren wat het betekent om eenzaamheid, discriminatie en laaggeletterdheid te bestrijden. En hoe de ambitie ‘nabijheid en toegankelijkheid van onderwijs en zorg’ in beleid en praktijk vorm kan krijgen. Daarbij adviseren we om vervolgens te komen tot een kort en krachtig beperkt aantal hoofdoelen, die de hele reeks ambities omvat en makkelijker te onthouden is. Ons voorstel: Toegankelijkheid, inclusiviteit en participatie. Deze drie doelen dekken de vraagstukken waar de Sociale Agenda over gaat. Op de verschillende beleidsterreinen kunnen uitwerkingen of verbijzonderingen van deze drie doelen worden gemaakt.

Voorbeeld uit de praktijk: Toegankelijkheid natuur voor mensen met een handicap

Veel mensen met een handicap willen, net als mensen zonder handicap, graag de natuur beleven. De natuurgebieden zijn voor hen echter vaak slecht toegankelijk. Het aanleggen en onderhouden van voorzieningen als parkeerplaatsen, rolstoelpaden, rustbankjes, aangepaste speelplekken en informatiebordjes met brailleteksten is echter kostbaar. Voor natuurorganisaties is dit uit de reguliere middelen vaak niet te betalen, waardoor in veel natuurgebieden de voorzieningen op dit vlak nog niet voldoende zijn, in aantal en kwaliteit. Tijdens de Coronaperiode werd dit probleem nog groter toen bijna alle bestaande parkeerplaatsen bij natuurgebieden werden afgesloten om te grote drukte te voorkomen. De provincie zou ondersteuning kunnen bieden aan natuureigenaren om de toegankelijkheid voor kinderen en volwassenen met een handicap te verbeteren.

- We vragen aandacht voor een sociologisch perspectief: het gaat niet zozeer om oplossingen bieden voor individuen die niet mee kunnen komen, maar om het inrichten van beleid en systemen op toegankelijkheid en insluiting van mensen in verschillende opleidings- en inkomensklassen, met verschillende (gezondheids)beperkingen en verschillende leefstijlen, achtergronden en geaardheden. Op dit moment is er grote maatschappelijke aandacht voor (institutioneel) racisme. De Sociale Agenda biedt een geschikt aanknopingspunt voor de provincie om te verkennen hoe bij te dragen aan het wegnemen en voorkomen hiervan. Ook is van belang dat de provincie met haar beleid en programma's bijdraagt aan betere samenwerking en sterkere gemeenschappen in de provincie.
- De motie 'Utrecht Regenboogprovincie' (11 juni 2018) wordt – terecht – onder de paraplu van de Sociale Agenda geschaard. Wij gaan ervan uit dat de betekenis hiervan nader wordt uitgewerkt. Wat ons betreft gaat het erom dat de – nader te definiëren - uitgangspunten

veerkracht, inclusiviteit, participatie en acceptatie en de bestrijding van eenzaamheid, discriminatie en laaggeletterdheid – nadrukkelijk ook gaan over mensen uit de lhbtqi-gemeenschappen. Wij adviseren de provincie om hierin zelf een voorbeeldfunctie te vervullen en ook in het contact met andere bestuurslagen en organisaties uit te stralen dat ze discriminatie niet wil tolereren. De gemeente Vijfheerenlanden gaat een bijeenkomst organiseren om samen met de lhbtqi-gemeenschap te kijken wat er nodig is voor verdere emancipatie. Wij raden de provincie aan om in gesprek te gaan met de lhbtqi-gemeenschap om input op te halen voor de Sociale Agenda.

Voorbeeld uit de praktijk: Toegankelijkheid openbaar vervoer voor lhbtqi'ers

Een homostel, transgender of lesbisch meisje: zij allen moeten ervan op aankunnen dat de chauffeur van de regionale bus ook laat op de avond zorgt dat zij prettig van het openbaar vervoer gebruik kunnen maken. Dat betekent dat de buschauffeur sensitief moet zijn en moet weten in te grijpen als mensen worden lastiggevallen om wie zij zijn en durven op te treden om ieders veiligheid te garanderen.

- Bij de uitvoering van de Sociale Agenda is samenwerking geboden. Daarom nodigen wij de provincie uit de eigen toegevoegde waarde en rol te bepalen ten opzichte van gemeenten, waterschappen, rijk, maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners. Leidende principes kunnen onder andere zijn: a. niet overnemen (maar mogelijk wel ondersteuning leveren) van kerntaken van andere partijen; b. focus houden op de sociale aspecten van de eigen programma's en beleidsvelden, en daarin samenwerken met experts uit organisaties en gemeenten. c. kritische keuzes maken voor een beperkt aantal extra bovenlokale activiteiten, zonder een projecten- of initiatieven-bureau te worden. d. Gebruik maken van ervaringen en inzichten van de mensen om wie het gaat, door contact op te nemen met belangenvertegenwoordigers, een paneldiscussie te organiseren of via Social Media een oproep te doen om praktijkervaringen te delen.

Voorbeeld uit de praktijk: Kosten openbaar vervoer hoog voor mensen met een laag inkomen

In het onderzoeksrapport "Vervoersarmoede in de grote stad ontrafelen" (Favas.net en Hugocycling, 2019) wordt onder meer verslag gedaan van een onderzoek in de wijk Utrecht Overvecht. Hier blijken ouders soms niet naar rapportgesprekken op de school van hun kind te gaan, omdat de reis per openbaar vervoer te duur is. Ook blijken sommige ouderen zorg te mijden vanwege de kosten van het openbaar vervoer.

- De Coronacrisis heeft een flinke maatschappelijke impact. De provincie zet zich actief in om de negatieve economische en maatschappelijke effecten van de noodzakelijke Corona-aanpak van het kabinet te beperken. De provincie focust daarbij op de thema's economie, cultuur, recreatie, mobiliteit en lokale en regionale media. De PCL waardeert de voortvarende inzet van de provincie hierbij. Duidelijk is inmiddels dat de gevolgen van de Coronacrisis een ongelijke uitwerking hebben voor verschillende groepen mensen. Wij vragen de provincie om bij haar activiteiten op dit terrein de sociale bril meteen toe te passen. Het kennisplatform Utrecht Sociaal (kUS) onderzoekt de maatschappelijke impact van Corona. Wij verzoeken GS om de resultaten van dit onderzoek mee te nemen in de Sociale Agenda.

Concretiseer de werking van de sociale bril

De sociale bril beoogt "Zorgdragen dat de Provincie Utrecht vanuit de huidige werkwijze en bestaande beleidsvelden aandacht heeft voor sociale aspecten."

Wij hebben ons afgevraagd wat dit voornemen in de praktijk betekent. Met een sociale bril op hetzelfde doen met nieuwe extra goede bedoelingen zal zeker niet tot de gewenste effecten leiden. Daarom komen wij op de volgende aandachtspunten voor de sociale bril:

- Stel de programmaleiders en beleidsveld-trekkers verantwoordelijk voor de sociale bril in hun programma en beleidsveld, met steun vanuit de ambtelijke en bestuurlijke opdrachtgevers. Rust hen toe met inhoudelijke expertise en breid hun netwerk van relevante samenwerkingspartners uit. Denk bijvoorbeeld aan COC en Artikel 1 organisatie Midden Nederland, belangenorganisaties van reizigers, ouderen, cliënten en patiënten. Benut ook landelijke kennis- en expertisecentra uit het sociale domein zoals Vilans, Movisie, Pharos, Trimbos-Instituut, Kenniscentrum Sport en Beweging.
- Licht alle bestaande programma's en beleidsvelden binnen twee jaar door op de actuele en beoogde sociale effecten. Hoe is de situatie nu wat betreft inclusiviteit, toegankelijkheid en participatie, en welke effecten van aanpak en beleid zijn voorzien?
- Zet 'inclusiviteit, toegankelijkheid en participatie' om in concrete doelen per beleidsterrein en programma. Benut daarbij de expertise van experts en belangenorganisaties, juist ook om realistische en haalbare doelen te kunnen stellen.
- Ontwikkel en gebruik passende instrumenten om de beoogde doelen te behalen, van fysieke maatregelen tot financiële instrumenten en gedragsbeïnvloeding. Bij ambities over bijvoorbeeld inclusiviteit en tegengaan van discriminatie is het sturen op houding en gedrag van doorslaggevend belang. Bekijk goed waar het voornemen om geen extra beleid en instrumenten in te zetten onvoldoende effecten zal behalen en waar het reguliere instrumentarium aanvulling behoeft.
- Stel vast hoe toegankelijkheid, inclusiviteit en participatie worden gemeten. Zorg voor een nulmeting en meetbare stappen op weg naar het doel. Waarbij meetbaarheid zowel kan gaan over harde gegevens als over beleving en ervaringen. Vul daarom cijfermatige data aan met verhalen en interviews. Ontwikkel op basis hiervan ook een "sociale barometer" met een beperkt aantal indicatoren, die voor alle inwoners van de provincie goed toegankelijk en begrijpelijk is. Samenwerking met bestaande data-partners is daarbij geboden, met name kennisplatform Utrecht Sociaal (kUS), en de Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals van het CBS, waarin de effecten van beleid worden onderscheiden naar onder meer leeftijd, opleiding, sekse, migratieachtergrond en inkomen. Deze Monitor Brede Welvaart 2020 laat zien dat de brede welvaart over het algemeen stijgt of gelijk blijft. Dit is de trend in de afgelopen jaren, en dit is ook de verwachting voor de toekomst. Op een aantal gebieden is dit echter niet het geval, en dan gaat het met name over huisvesting, arbeidsgerelateerde thema's en milieu. Onderwijsniveau blijkt vaak bepalend voor de brede welvaart die mensen ervaren, meer dan geslacht of leeftijdscategorie. Ook blijkt dat mensen met een niet-westerse migratieachtergrond minder brede welvaart ervaren dan mensen zonder migratieachtergrond. De monitor geeft aan dat er vooral kansen liggen met betrekking tot het gelijktrekken van verschillen tussen hoog- en laagopgeleiden. In dit verband ondersteunt de PCL het initiatief van de provincie om in regionaal verband te komen tot een Brede Welvaartsmonitor van harte. Wij adviseren om de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties daar nadrukkelijk bij te betrekken.
- Stel elke 3 of 4 jaar een rapportage Sociale Agenda op om resultaten en inzichten te delen, en te leren welke provinciale bijdragen en rollen goed en minder goed werken. Juist omdat de sociale bril binnen beleidsvelden en programma's wordt opgezet, is het om een goed beeld te krijgen van voortgang en stagnatie van belang om na drie jaar een rapportage op te stellen over de Sociale Agenda als geheel.

Checklist Sociale Bril

1. Verantwoordelijkheid: Beleg de verantwoordelijkheid voor de sociale bril bij programmaleiders en beleidsveld-trekkers en hun opdrachtgevers. Draag zorg voor 'sociale bril' expertise en netwerk.
2. Doorlichting: Breng in kaart welke sociale effecten de huidige werkwijze en programma's hebben. Hoe toegankelijk en inclusief is het beleid voor verschillende groepen mensen? Op welke wijze is effectieve participatie vormgegeven?
3. Doelen: Formuleer ten minste twee concrete doelen op maat per programma. Benut externe expertise om relevante en realiseerbare doelen te stellen.
4. Instrumenten: Benut bestaand instrumentarium en zet extra instrumenten in als de doorlichting en doelen daarom vragen.
5. Data: Organiseer het verzamelen van relevante data en verhalen, zodat sociale effecten en impact van beleid en programma's gemonitord kunnen worden. Ontwikkel op basis hiervan ook een "Sociale barometer" met een beperkt aantal indicatoren, die voor alle inwoners goed toegankelijk en begrijpelijk is.
6. Rapportage: rapporteer periodiek aan PS en de samenleving over voortgang en stagnatie van de Sociale Agenda in de provincie.

Onderstaand doet de PCL ter inspiratie een aanzet om de Checklist Sociale Bril toe te passen op twee thema's: Energietransitie/Klimaatadaptatie en Mobiliteit.

Uitwerking 1: Sociale bril bij Energietransitie en Klimaatadaptatie

De thema's Energietransitie en Klimaatadaptatie worden vaak gezien als technologische thema's, maar zij kunnen zeker ook met een sociale bril worden bekeken en dan bijdragen aan zaken als armoedebestrijding en gemeenschapontwikkeling.

Inclusiviteit met betrekking tot deze thema's is belangrijk voor een snelle en soepele transitie. Deze transitie kan ook juist een kans bieden voor mensen om in een betere sociaal-economische positie terecht te komen. Veel mensen staan positief tegenover verduurzaming, maar niet iedereen kan in gelijke mate investeren. Gelijke kansen en duidelijke informatie zijn daarom cruciaal

Doelen

De PCL ziet kansen voor de provincie Utrecht om met name minder draagkrachtigen te stimuleren en te ondersteunen om een bijdrage te leveren aan en te profiteren van de energietransitie en klimaatmaatregelen. Concrete doelen om de sociale bril vorm te geven in de programma's Energietransitie en klimaatadaptatie zouden kunnen zijn:

1. Bevorderen dat iedereen kan meedoen aan energietransitie en klimaatmaatregelen en daar ook de voordelen van kan ervaren;
2. Stimuleren dat energietransitie en klimaatadaptatie projecten bijdragen aan gemeenschapontwikkeling.

Wij vinden het in dit verband zinvol dat de provincie Utrecht een onderzoek heeft laten uitvoeren naar de haalbaarheid en betaalbaarheid van de energietransitie in de provincie Utrecht, waarin ook aandacht is voor energiearmoede. Ook de samenwerking van de provincie met gemeenten, woningcorporaties en Verenigingen van Eigenaren (VVE's) om te bevorderen dat iedereen kan meedoen aan de energietransitie, past bij de hierboven genoemde doelen. Met onderstaande ideeën willen wij bijdragen aan de door de provincie ingeslagen weg.

Instrumenten

Adviezen aan huis

Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan het geven van heel concrete adviezen bij burgers thuis over energiebesparing, waterbesparing en vergroening van daken en tuinen. De provincie hoeft deze

maatregelen niet zelf uit te voeren. Stimuleren en ondersteunen van gemeenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties die dicht bij de burgers staan en deze adviezen aan burgers kunnen geven, is van grote waarde.

Lidmaatschap Energiecoöperatie vergoeden

Een ander idee is om minder draagkrachtigen de kosten voor het lidmaatschap van een energiecoöperatie te vergoeden, waardoor zij voordelige groene stroom kunnen betrekken. Een vergelijkbare optie is om deze bewoners één of meer aandelen in duurzame energiebronnen te verstrekken. Hiermee verkrijgen zij opbrengsten uit de productie van wind- of zonne-energie. Zo financiert en coördineert de Provincie Noord-Brabant het 'Project A16', waarbij 28 windmolens worden gebouwd. 25% van de opbrengst van dit project komt bij burgers terecht, in de vorm van een directe vergoeding (in het geval van directe omwonenden) of investeringen in lokale energieprojecten. Hierbij moet er wel aandacht zijn voor een gelijke verdeling van de voordelen, zodat die ook bij mensen terechtkomen die niet standaard participeren (bijv. d.m.v. de hierboven genoemde tools).

Woningcorporaties stimuleren bij opwekking duurzame energie en energiebesparing

Woningcorporaties kunnen worden gestimuleerd zonnepanelen en warmtewisselaars aan te brengen op daken van huurwoningen, waarmee huurders minder hoge kosten hoeven te maken voor elektriciteit en warm water. Ook zijn goed geïsoleerde woningen goed voor het klimaat en verlagen zij de woonlasten van de huurders. Bovendien kan de provincie gemeenten en woningcorporaties stimuleren om de openbare ruimte te vergroenen. Belangrijk hierbij is dat de kosten en opbrengsten voor bewoners tastbaar worden gemaakt, en duidelijk worden gecommuniceerd. Zodra de bewoners zich realiseren dat groene energie ook financieel voordeel op kan leveren, verdwijnt de terughoudendheid. Vertrouwen is hierin van cruciaal belang: zo lang de boodschap komt van een persoon of partij die mensen vertrouwen, zijn ze eerder geneigd te participeren.

Data

Door bijvoorbeeld onderzoek te doen naar de mate waarin verschillende inkomensgroepen of verschillende wijken gebruik maken van duurzame energie, kunnen energiemaatregelen gericht ingezet worden. Hetzelfde geldt voor onderzoek naar hittestress. Als er een helder beeld is in welke wijken of buurten de bewoners het meest last hebben van hittestress, kunnen daar gericht maatregelen worden getroffen.

Uitwerking 2: Sociale bril bij Mobiliteit

Gebruik kunnen maken van vervoermiddelen is noodzakelijk om maatschappelijk mee te kunnen doen. Vervoer is nodig voor opleiding, werk, sociale contacten en het kunnen bereiken van winkels en andere voorzieningen.

Voor veel mensen is mobiliteit iets vanzelfsprekends, maar er zijn ook veel mensen die door uiteenlopende oorzaken geen of nauwelijks vervoer hebben. Vaak zijn armoede, gebrek aan een goede gezondheid of laaggeletterdheid oorzaken hiervan.

- 18% van de volwassenen in de provincie Utrecht heeft moeite met rondkomen. 11% van de senioren (65+) in de provincie heeft moeite met rondkomen.
- 9% van de volwassen inwoners in de regio Utrecht is ernstig eenzaam
- 41% van de volwassenen in de regio Utrecht heeft overgewicht.
- Het aandeel minimumplushuishoudens (werkenden met een inkomen tot 110% van het wettelijk sociaal minimum) in gemeenten in de provincie Utrecht ligt tussen de 5 en 10%.

Bron: Staat van Utrecht

Inclusiviteit met betrekking tot mobiliteit betekent dat de inwoners van de provincie Utrecht voldoende toegang hebben tot vervoermiddelen om maatschappelijk te kunnen participeren. Deze vervoermiddelen hoeven niet overal hetzelfde te zijn. Vaak is juist maatwerk nodig om de toegankelijkheid in uiteenlopende omstandigheden en gebieden te kunnen realiseren.

Bij het thema Mobiliteit willen wij ook speciaal aandacht vragen voor de problemen die de Coronacrisis met zich meebrengt. De capaciteit van het openbaar vervoer was in de afgelopen periode nog maar

40% en alleen bedoeld voor noodzakelijke reizen naar werk of arts. De bredere rol van het openbaar vervoer voor het reizen naar school, opleiding en voor bezoek aan vrienden en familie, viel weg. Dit was een groot probleem, vooral voor mensen die geen fiets en/of auto hebben. Per 1 juli 2020 mag iedereen weer gebruik maken van het openbaar vervoer, ook voor niet-noodzakelijke reizen. Toch verwachten wij dat de Coronacrisis voorlopig invloed zal houden op het gebruik van het openbaar vervoer, vooral door mensen met een kwetsbare gezondheid.

Doelen

Concrete doelen om de sociale bril vorm te geven bij het thema Mobiliteit zouden kunnen zijn:

1. Eraan bijdragen dat alle inwoners van de provincie Utrecht voldoende vervoersmogelijkheden tot hun beschikking hebben om maatschappelijk mee te kunnen doen, oftewel vervoersarmoede bestrijden.
2. Stimuleren dat kinderen en jongeren op de fiets naar school gaan en eraan bijdragen dat dit veilig is.

Instrumenten

De meest gebruikte vervoermiddelen zijn het openbaar vervoer, de auto en de fiets. Wat zijn hier de mogelijkheden om mensen die weinig tot geen vervoermogelijkheden hebben, te ondersteunen?

- Openbaar vervoer: De provincie is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in de provincie. Elke paar jaar wordt dit aanbesteed via een concessie. De nieuwe concessie moet in 2023 starten. De voorbereidingen voor de aanbesteding lopen nu. De provincie kan hierbij voorwaarden stellen aan prijzen, routes, houding en gedrag van personeel en sociale veiligheid voor alle passagiers.

In de Kaderbrief 2021-2024 geeft de provincie aan dat zij in maart 2021 start met een pilot voor gratis openbaar vervoer buiten de spits voor ouderen met een krappe beurs. Dit vinden wij een goed initiatief.

Daarnaast is het aan te raden dat de provincie afstemming zoekt met andere aanbieders van (aanvullend) vervoer en met gebruikersgroepen op bepaalde trajecten. De PCL heeft de indruk dat op sommige trajecten verschillende aanbieders parallel aan elkaar rijden, waardoor er sprake is van verlies aan efficiency. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om bedrijven of organisaties die hun eigen busjes van en naar een station laten rijden, waardoor het openbaar vervoer reizigers misloopt.

In gebieden waar openbaar vervoer niet rendabel is, zijn projecten als AutoMaatje van de ANWB een interessant alternatief. Bij dit project vervoeren vrijwilligers hun minder mobiele plaatsgenoten tegen een geringe vergoeding.

- Auto: Veel mensen met een laag inkomen hebben geen auto. Er zijn ook mensen die toch een auto aanschaffen en dan bezuinigen op essentiële levensbehoeften. Voor beide groepen zou wellicht het gebruik van een betaalbare deelauto een oplossing kunnen zijn voor bepaalde verplaatsingen. Er wordt nu onderzoek gedaan door Berenschot op Kanaleneiland of een deelauto (deelmobiliteit) kan helpen bij vervoersarmoede.
- Fiets: Veel lager opgeleiden en/of mensen met een laag inkomen hebben geen fiets of kunnen niet fietsen. Hier is inmiddels veel informatie over. Een investering in het aanbieden van fietslessen en een (lease)fiets zou een mogelijkheid kunnen zijn om een grote groep meer kans op (duurzame en gezonde) mobiliteit te bieden. De provincie is hier al deels mee bezig (vooral gericht op kinderen) maar dit vraagt om een gedurfde aanpak en voldoende middelen. Wij adviseren de provincie om hierover ook in overleg te gaan met de Fietsersbond en ANWB.

Door de Coronacrisis kwam een flink aantal schoolgaande jongeren en studenten in de knel omdat zij geen gebruik mochten maken van het openbaar vervoer. Hier zijn goede oplossingen voor te vinden. Zo stelt de gemeente Amsterdam Swap-fietsen beschikbaar voor jongeren die in deze periode niet met het openbaar vervoer naar school kunnen. Een ander voorbeeld is de provincie Gelderland die subsidies verleent aan jongeren om een e-bike te leasen als zij ver naar school moeten fietsen. In Groningen zijn proeven aan de gang met e-bikes op middelbare scholen, op de Hanzehogeschool en op de universiteit. Het Deltion college, een mbo-school in Zwolle, biedt studenten al langer een lease-fiets aan om het onderwijs bereikbaar te houden.

Data

Door regelmatig provinciebreed onderzoek te doen naar het gebruik van openbaar vervoer, auto en fiets en de factoren die een rol spelen bij het wel of niet gebruiken van deze verschillende vormen van vervoer, kan de provincie gerichte ondersteuningsmaatregelen nemen als er knelpunten blijken te bestaan in bepaalde gebieden of onder bepaalde groepen mensen.

De PCL ondersteunt het initiatief van de provincie om een gericht onderzoek te doen naar vervoersarmoede van harte.

Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL)**Leden:**

Rudi van Etteger
Bas van de Griendt
Marleen van den Ham
Piet Renooy
Myriam van Rooij
Hugo van der Steenhoven
Alie Tigchelhoff
Fred Vos
Dorien de Wit (voorzitter)

Jonge onderzoekers:

Maarten Koese
Hugo Hegeman
Rosa Koopmans

Secretaris:

Josefine van der Heijde